

Ye'cuc ve Me'cuc seddi

«Türk ırkının uğradığı iftiralar» la «Vani Efendi nazariyesi» ne aid etüd-lerimizde (1) Arab tefsirinin «Ye'cuc ve Me'cuc» tâifesi hakkındaki çirkin efsaneleri hep Türklere isnad ettiğinden bahsetmiştik: Bu bahsin uyandırdığı alâka ve merakı tatmin için bu gün de eski şark ve yeni garb ilimlerinin bu mesele etrafındaki tetkikatına temas etmek isteyoruz.

«Kehf» suresinin 83 - 101inci âyetlerinde (Zülkarneyn) in evvelâ garba, sonra şarka ve nihayet meçhul bir istikamete sefer ederek işte bu istikametin müntehasındaki iki dağ arasında demirle bakırdan

bir «sed» yaptırıp

«Ye'cuc ve Me'cuc»

kavmini bu mâdenî

seddin arkasında bı-

rakmış olduğundan

bahsedilir. (Zülkarneyn) kim? «Sed,

hangi sed? «Ye'cuc ve Me'cuc» kavmi

hangi kavim? Hep birbirile alâkadar

olan bu üç sualin cevabı yalnız islâmın

tefsir ilmini değil, «Kitâb-ı mukad-

des» te de bahsi geçen aynı kavmin

hüviyetinden dolayı Yahudi ve Hristi-

yan müfessirlerle bazı Avrupa mü-

teşriklerini de uzun uzadıya ve hep

boş yere uğraştırıp durmuştur. En mü-

tenakız faraziyelere işte bu meselelerde

tesadüf edilir. Meselâ büyük muhaddis

(Buharî) ye göre (Zülkarneyn) eski Ye-

men hükümdarlarından (Sa'b), meşhur

müfessir (Râzî) ye göre (Büyük İskender),

bir takım Arab müfessirlerine göre

(Yunan ibnü Yâfes ibni Nuh) nes-

lerinden (Merzbân ibnü Merzibet-il-Yu-

nanî) ismindeki efsanevi şahsiyet ve

Türk nokta-i-nazarını tâkib eden (Vani

Mehmed Efendi) ile (Rüstem Paşa)

ya (2, 3) göre de (Oğuz Han) dır! (Vani

Efendi) ile (Rüstem Paşa) nın kay-

dettikleri Türk rivayetine nazaran «Ye'

cuc ve Me'cuc» Türk değil, bilâkis o

muzır tâifeyi seddin arkasına kapatıp

insanları onların şerrinden halâs eden

şahsiyet Türktür! Fakat mühim bir

Türk düşmanı olan Arab müfessiri

(Hâzin) bunun aksini iddia edip sed-

din şimalde ve Türk ölkesinin münte-

hasında olduğundan ve hattâ «Ye'cuc ve

Me'cuc» un Türk ırkına mensubiyetinden

bahseder (4)! (Kadı Beyzavî) ye

göre de seddin yeri «Şarkî Anadolu ve

Azerbaycan» taraflarındadır! Bu mese-

le münasebetile Eski-dünyada ne kadar

sed varsa hepsinden, Çin seddinden,

Yemen'de Sebâhlârin payitahtı olan

«Me'rib» deki sedden, Kafkasyadaki

«Demir-Kapı» seddinden vesairenden bah-

sedilmiştir. Hattâ bizim (Evliyâ Çelebi)

bile bu muammâyı «Moskof diyarında»

göstererek halletmeye kalkışır (5)! Av-

rupa müsteşriklerinin tetkikatı ise bü-

tün bu tenakuzları tesbit etmekten baş-

ka bir netice vermemiştir.

Son zamanlarda bu mesele ile bilhas-

sa Macar müsteşriklerinden Kont (Eti-

enne Zichy) meşgul olmuştur: «Körösi-

Csoma» mecmuasında «Sellâm Tercü-

manın Ye'cuc ve Me'cuc seddine seya-

hati» serlevhalı uzun bir etüd neşreden

bu âlim, Abbasî halifelerinden (El-Vâ-

sık-billâh) ın Hicrî 288 - 290 ve Milâdî

900 - 902 tarihleri arasında «Ye'cuc ve

Me'cuc» seddini tetkike gönderdiği he-

yetin seyahatini izah etmektedir; bu

etüdde (6) Arab müelliflerinden (Mu-

kaddesi) ye istinaden tafsil edildiğine

göre, Abbasiler «Sed» meselesile daha

evvelce de alâkadar olup büyük Türk

âlimi (İbnü Musa-l-Hârezmî)yi Hazar

hükümdarı (Tarhan) nezdine gönder-

mek suretile «sed» hakkındaki malû-

matı Uzaksarkta değil, şimal istikame-

tinde aramışlardı. Bu ilk teşebbüsten

sonra (Sellâm Tercüman) ın riyasetin-

de giden heyete aid rivayetleri ilk defa

olarak (İbnü Khordâbeh) doğrudan

doğruya (Sellâm) dan naklen «Kitâb-

ül-mesâlik» ismindeki eserinde hikâye

etmiştir; eski Arab coğrafyacıları bu

bahsi hep işte o mehzazden iktibas et-

mişler ve bunlardan meşhur (İdrisi) bu

mesele hakkında birçok tafsilat vermiş-

ti. Fakat bütün bu menkulâtta seddin

hangi ölkede bulunduğu tasrih edilme-

miş olduğundan, müsteşrikler arasında

bundan dolayı ihtilâf çıkmıştır. Meselâ,

(İbnü Khordâbeh) in eserini «Leyben»

detercümesiyle beraber neşretmiş olan

(de Goeje), tercüman (Sellâm) ın se-

yahatini Çin seddine müntehi göster-

diği halde, Kont (Zichy) bilâkis şimal

istikametini esas ittihaz ederek (de

Goeje) ye itiraz etmektedir.

(Zichy) nin başlıca delilleri şunlar-

dır: (Sellâm Tercüman), Iraktaki «Sâ-

merra» dan hareketle doğru Tiflis'e gi-

diyor ve oradan Alan ve Hazar hüküm-

darları nezdine hareket ediyor; bu isti-
kamet şark değil, şimal istikametidir;
fazla olarak (Sellâm Tercüman) toprağı
pis kokan bir memleketten geçiyor:
Kont (Zichy) ye göre bu memleket Kaf-
kasyanın neft membalarını muhtevi kıs-
mıdır; fakat buna karşı, Uzaksark es-
asını kabul eden (de Goeje), pis kokan
toprağın Asyadaki «Bek-pak-dala» boz-
kırı olduğunu iddia edip «Balkaş» gö-
lünün garbında olan bu bozkırın saz-
ları tefessüh ettiği için pis koktuğunu
kaydetmiştir.

Bizce bu iki iddianın birincisi ikin-
cisinden daha kuvvetli gibidir; fakat

Yazan:

Ismail Hami Danişmend

(Kâtib Çelebi) Abbasilerin bu taharri-
yatını «Cihannümâ» ında «bir haber-i
vâhi» saymaktadır: Onun kanaatince
böyle bir seyahatin aslı olmamak lâ-
zım gelir (7).

Zaten Kont (Zichy) de seddin yerini
kat'iyetle tayin edememiş ve tetkika-
tını Milâdın dokuzuncu asrından onun-
cu asrına kadar «Ye'cuc ve Me'cuc»
isimlerinin hangi milletlere isnad edil-
miş olduğunu izah ederek bitirmiştir.
Bu izaha göre, İbrânî müelliflerinden
(Joseph Flavîus) la Milâdın dördüncü
asrında «Kitâb-ı mukaddes» i lâtinceye
tercüme etmiş olan (Saint Jérôme).
«Ye'cuc ve Me'cuc» isimlerini «İskitler» e
izafe etmişlerdir; bir zaman da «Alan»
lara böyle bir damga vuruldu; sonra
da aynı damga şimalî Kafkasyadaki
Hunlara intikal etti; fakat daha sonra
gene o havalide Hazarlar ortaya çıkın-
ca, bu sefer de bunlar bu isme vâris
oldular.

(El-Mukaddesi) ye göre «Ye'cuc ve
Me'cuc» ırkı Hazar ölkesinin münte-
hasındadır. (İbnü Havkal) ise «Kitâb-ül-
mesâlik» inde «Ye'cuc ve Me'cuc» ara-
zisinden çıkan kunduz derilerinin Mi-
lâdî Onuncu asır ortalarına kadar Rus
hududuna nakledilip Ruslar tarafından
Bulgar toprağına götürülerek ticaret ya-
pıldığından bahseder. Bu suretle, Onun-
cu asrın nihayetlerine doğru «Ye'cuc ve
Me'cuc» ölkesi, tıpkı (Evliya Çelebi) nin
dediği gibi, Rusyanın ötesinde sayılma-
ya başlamış demektir.

Son zamanlarda yeni ve büsbütün
başka bir takım teviller daha ortaya
çıktı: Hindistandaki «Ahmediyye» mez-
hebi hakkında mufassal bir etüd neş-
reden müsteşrik (Lucien Bouvat), bu
yeni mezhebin reisi (Mirza Beşirüddin

Mahmud Ahmed) in «Tuhfet-ül-Mülûk»
ismindeki eserinin 3 üncü cildini tahlil
ederken, bu eserde «Ye'cuc ve Me'cuc»
isimleriyle İngiliz - Rus rekabeti kasde-
dildiğinden bahsedilmekte olduğunu an-
latmaktadır (8)!

Bundan sonra da (Musa Cârullah) ın
izahı gelir: Bu zat kendi kendine «Ye'
cuc ve Be'cuc kimdir?» sualini irad e-
tikten sonra:

«Ye'cuc ve Me'cuc yeryüzünde her
yerde, her millette, her vakit bulunur.
Bundan dolayı Ye'cuc ve Me'cucun cin-
siyetleri, zamanları, mekânları Kur'an-
ı-Kerimde tayin kılınmadı» diyor ve

muhtelif devirler-
den misaller göste-
rerek (İskender),
(Çingiz) ve (Hulâ-
gû) istilâlarını birer
«Ye'cuc ve Me'cuc»

akını şeklinde tasvir ettikten sonra
müstemlekelere nisbetle Avrupalıları
bile «Ye'cuc ve Me'cuc» gösteriyor (9)!!

Bütün bu izahattan anlaşılacağı gibi,
Arab müfessirlerle müverrihlerinin
Türk ırkına isnad etmiş oldukları «Ye'
cuc ve Me'cuc» ismi ötedenberi muh-
telif milletlerle câmialara izafe edilmiş,
İskitlere, Alanlara, Hunlara, Ruslara,
Gotlara ve hattâ bütün Avrupa millet-
leriyle devletlerine alem ittihaz olun-
muş ve seddin yeri hakkında da her
istikametten bahsedildiği halde bir tür-
lü işin içinden çıkılamamıştır.

Her halde bütün bu mütenakız fara-
ziyeler, Türkler hakkındaki Arab ve
Yahudi rivayetlerinin ne indi ve vâhi
şeyler olduğunu bütün vuzuhile ispat
eder sanırız.

Ismail Hami DANIŞMEND

(1) «Cumhuriyet», 28 şubat ve 11 mart
1941 nüshaları.

(2) «Arâis-ül-Kur'an», Bayezid Um-
mî kütübhanesindeki yazma nüsha, No.
67, c. 2, yaprak 250.

(3) «Tevârih-i âl-i Osman», Üniver-
site kütübhanesindeki yazma nüsha,
«Halis Efendi» koleksiyonu, No. 2438,
s. 2.

(4) «Lübâb-üt-te'vîl», 1304 Mısır tab'ı,
c. 3, s. 249 ve müteakib.

(5) Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi, c. 2,
1314 İstanbul tab'ı, s. 30.

(6) Körösi Csoma-Archivum, 15 hazi-
ran 1922 nüshası, s. 190.

(7) «Cihannümâ», 1145 İbrahim Müte-
ferrika tab'ı, s. 378.

(8) «Journal Asiatique», 1928 tem-
muz - eylül nüshası.

(9) «Ye'cuc», 1933 Berlin tab'ı, s. 32 -
34.

